

TORI HOBUSE VANA-TORI SUUNA JÕUDLUSKONTROLLI KORD ALATES 2024.A

Tori tõugu vana-tori suuna hobuste aretusprogramm
kinnitati MTÜ Vana-Tori Hobuse Uhingu üldkoosolekul
08.aprillil 2012, Tartus. Tunnustatud PTA (end. VTA) otsustega nr. 208/
04.06.2012, nr. 149/21.07.2016, nr. 12/13.03.2019, nr. 23/11.09.2020 ja nr. 579/15.12.2023.

JÕUDLUSKONTROLLI LÄBIVIIMINE

Jõudluskontroll viiakse läbi vastavalt Euroopa Liidu tõuaretuse määrustele ja Eesti Vabariigis kehtivale aretusseadusandlusele.

Hobuste jõudluskontroll on meetod hobuse võimete väljaselgitamiseks tõu- ja aretusväärtuse määramiseks. Hobuste jõudlusandmeid hinnatakse varsaeas, ülevaastustel ja teistel jõudluskatsetel. Varsaeas hindamine toimub tõuraamatusse kandmisel. Hinnatakse varsa arengut ja üldmuljet.

Jõudluskontrolli läbiviimisel on aluseks järgmised korrad:

1. Aretuslooma põlvnemis- ja jõudlusandmete kogumise, nende õigsuse kontrollimise, töötlemise ja säilitamise kord
2. Andmed laboratooriumi kohta, kus tehakse jõudluse määramiseks vajalikke analüüse
3. Aretuslooma jõudlusandmete ja nende hindamistulemuste avaldamise kord
4. Jõudlusandmete kogumise koolitusprogrammid ning jõudlusandmete koguja tunnistuse saamise nõuded ja tunnistuse väljastamise kord

VANA-TORI HOBUSTE ÜLEVAATUSTE JUHEND

Vana-tori hobuse ühing tunnustab teiste tori tõule tunnustatud aretusühingute läbiviidud jõudluskontrolli tulemusi, aga VTHÜ jõudluskatsete tulemusi arvestatakse prioriteedilt esimestena.

Tulemuste alused tuleb võimalikult liberaalselt hinnata, et geneetilist fondi, mitmekülgset põlvnemist ja populatsiooni säilitada. (Vt. ka Jõudlusandmete kogumise koolitusprogrammid...)

Jõudluskatsed on hea võimalus vana-tori suuna hobuste populaarsuse tõstmiseks näidates nii noorhobuste kui ka vanemate hobuste välimust ja esinduslikkust. Vana-tori suuna hobuste esitamine hindamiseks on kohustuslik, kui täku omanik soovib täku tunnustamist ja peatõuraamatusse kandmist või mära omanik soovib mära kandmist peatõuraamatusse. Teiste hobuste esitamine hindamiseks on vabatahtlik, sõltudes üksnes omaniku soovist ja valikust.

Eesmärk. Vana-tori suuna hobuste ülevaatuste eesmärk on hobuste ennustatava aretusväärtuse määramine ja hobuste vanemate ning ka kaugemate eellaste tegeliku aretusväärtuse järk-järgult usaldusväärsem kindlakstegemine. Kuna peamiseks meetodiks on ülevaatustel hindamine, seega võrdlemine, on tulemused seda usaldatavamad, mida täielikumalt on ülevaatused läbinud kõik vana-tori suuna hobused ja mida suurema arvu hobuste kohta on säilinud võrreldavaid tulemusi. Erandeid hinnatakse avalduse alusel.

Hindamine. Hobuseid hinnatakse mitte varem kui 3 aasta vanuselt. Hindamine peab olema läbi viidud enne hobuse kandmist eeltõuraamatust peatõuraamatusse. Tervise või pärilike vigade pärast kõlbmatuks tunnistatud hobuseid ei hinnata.

Hindamiskomisjoni koosseisu määrab juhatus. VTHÜ juhatus võib vajaduse korral hindama kutsuda ka asjatundjaid, kes ei ole hindamiskomisjoni liikmed. Ülevaatusel on hindajaid vähemalt 2.

Esitamise kord. Osavõtjaid palutakse teha eelülesandmine hiljemalt 5 päeva enne ülevaatusaadressil ute.wohrlab@gmail.com, et oleks võimalik ette valmistada protokollid.

Kõigil esitatavatel hobustel peavad olema kaasas passid, nende tervislik seisund peab olema veterinaararsti poolt kontrollitud.

Esitamine toimub käekõrval paigal seistes ja kõval pinnasel ca 20 m sirgel sammus ja traavil, lisaks hinnatakse hobuse vabaliikumist (hinnatakse välimikku ja jäsemete seisust, kontrollitakse käigu puhtust ja jalgade tervist).

Aretusväärtuse määramiseks ei toimu eraldi ratsa- või rakendihindamisi. Tõu propageerimiseks on võimalus korraldada nt. näitusi, kus esitletakse hobuseid ratsa või rakendis, esitletakse tükke koos järglastega jne.

ARETUSLOOMA PÕLVNEMIS- JA JÕUDLUSANDMETE KOGUMISE, NENDE ÕIGSUSE KONTROLLIMISE, TÖÖTLEMISE JA SÄILITAMISE KORD

§1 Üldsätted. Seadusandlik alus.

Tori hobuse vana-tori suuna hobuste jõudluskontrolli viiakse läbi vastavalt Euroopa Liidu tõuaretuse määrustele, Eesti Vabariigis kehtivale aretusseadusandlusele ja tori tõu vana-tori suuna aretusprogrammile.

§2. Mõisted

Jõudlusandmed on hindamistulemused hobuste, k.a. aretusmärade ülevaatustel. Jõudlusandmetena arvestatakse kõigi teadaolevate ülevaatuste tulemusi.

§ 3. Eesmärk

Vana-tori suuna hobuste jõudluskontrolli eesmärk on andmete saamine aretuses kasutatavate hobuste, nende eellaste, külgsugulaste ja järglaste kohta, mis võimaldaksid määrata nende aretusväärtust. Tulemuste alused tuleb võimalikult liberaalselt hinnata, et geneetilist fondi, mitmekülgset põlvnemist ja populatsiooni säilitada. Jõudluskatsed on hea võimalus vana-tori hobuse populaarsuse tõstmiseks näidates nii noorhobuste kui ka vanemate hobuste välimust ja esinduslikkust.

§ 4. Jõudluskontrolli läbiviimise tingimused

Jõudluskontrolli teostatakse korraldades ülevaatusi vähemalt kolme aasta vanustele hobustele. Hindamisele lubatakse nii täkke, märasid kui ruunasid. Ruunade ja ka enamuse täkkude ning märade jõudluskontrolli eesmärgiks on nende vanemate jõudluspärilikkuse ning aretusväärtuse kindlakstegemine.

§ 5. Põlvnemis- ja jõudlusandmete kogumine, registreerimine.

Hobuste jõudlusandmed registreeritakse ülevaatuste ja võistluste protokollides koos põlvnemisandmetega. Väljavõtted neist protokollidest kantakse elektroonilisse tõuraamatusse iga hobuse andmete juurde ja avaldatakse koduleheküljel. Ülevaatuste algdokumendid kogutakse ja säilitatakse VTHÜ kontoris.

§ 6. Jõudlustunnuste geneetiline hindamine, meetodika, indeksid.

Geneetilise hindamise jms. kasutamine ei ole meie hobuste väikese arvu tõttu otstarbekas ega usaldusväärne.

§ 7. Põlvnemise ja välimiku hindamine, välimikuosade hindamiskriteeriumid, nõuded ja standardid, arvutamise meetodika.

Põlvnemine

Aretusmeetod on puhasaretus, põlvnemises peab olema (tõuraamatu põhiosas vähemalt 75%) puhasaretatud tori hobuse verd. Puhasaretatud populatsiooniks loetakse kõik 1945. aastal karjas olnud tori tõugu hobused, k.a. jaanuaris 1937.a. Eestisse toodud postjee-bretooni täkid Loots, Uhke, Virk, Tugev ja Sammur.

Võõra verena on lubatud järgmised hannoveri tõugu (vana-hannoveri tüüpi) hobused: Albus 8787 T, Delfiin 13 531 T, 33 Difer, Farda, Funduk 9361 T, Günther 8503 T, Kiirus 9359 T, Kraver 8505 T, 1 Abgöttin H 407/63, Griada 16 913 T ja Guoba 17 285 T.

Välimuse hindamine

Hobuste hindamist tuleb läbi viia allnimetatud skeemi järgi:

- tõu- ja sootüüp
- kehaehituse kvaliteet
- allüüride korrektsus
- käikude võimsus ja elastsus – samm
- käikude võimsus ja elastsus – traav
- iseloomujooned
- üldmulje

Järgmised tulemused on soovitatavad:

Välimus:

Mõõdud (3-aastaselt)

Turjakõrgus 158 – 166 cm (minimaalselt 156 cm)

Kämbblaümberrõõt 22 – 24 cm (minimaalselt 20,5 cm)

Värvused

Eelistatud on traditsioonilised värvused – raudjas, eriti soovitatav on tumeraudjas heleda saba ja lakaga. Esineb ka musta, kõrvi ja kollase värvusega hobuseid, haruldasemad on kimlid.

Hindamine toimub 10- palli süsteemis:

- 10 = suurepärase
- 9 = väga hea
- 8 = hea
- 7 = küllalt hea
- 6 = rahuldav
- 5 = piisav
- 4 = puudulik
- 3 = küllaltki halb
- 2 = halb
- 1 = väga halb
- 0 = hindamata

Hinnatakse järgmisi tunnuseid:

a) tüüp

- soovitud: keskmine raske soojavereline hobune, jõuline, suurejooneline, selgete kontuuridega, hea lihastiku ja sootüübiga
- mitte soovitud: liiga väikesed ja liiga suured hobused, liiga massiivsed või liiga kerged tüübid, sootüübile mitte vastavad

b) kehaehituse kvaliteet

pea:

- soovitud: väljendusrikas, markantne, kehale sobiva suurusega, suur elav silm
- mitte soovitud: liiga väike pea, väikesed silmad, liiga palju valget silmades, lontkõrvad, suured hambumisvead

kael:

- soovitud: keskmise pikkusega, tugeva lihastikuga, elastne kael
- mitte soovitud: liiga pikk või liiga lühike kael, vähe lihastikku, lai kukal, luigekael, hirvekael

õlg ja selg:

- soovitud: hästi arenenud turi, suur piisavalt lahtine õlg, elastne selg
- mitte soovitud: kitsas, liiga püstine õlg, vähenähtav turi, kõver või nõrk selg

formaat:

- soovitud: ristkülikukujuline, harmooniline formaat, tugev lihastik, ümar laudjas, lai ja sügav rinnakorv
- mitte soovitud: väga pikk või liiga lühike selg, väike rinnakorv, lühike ja kõrge laudjas

esijalad:

- soovitud: sirgejoonilised, püstloodis, tugevad esijalad, hästi arenenud liigesed, elastsed keskmise pikkusega sõrgatsid
- mitte soovitud: nõrk lihastik, kõik mittekorrapärased seisud (kitsas, koondvarbne jne.), vähe arenenud liigesed, liiga püstised sõrgatsid, mittekorrapärased kabjad

tagajalad:

- soovitud: kuivad, arenenud liigesed, hea lihastik, elastsed, keskmise pikkusega sõrgatsid, korrapärane seis
- mitte soovitud: kõik mittekorrapärased seisud, saabeljalgsus, pehmed sõrgatsid

c) allüüride korrektsus

- soovitud: korrektsed käigud, eest ja tagant vaadates sirge liikumine
- mitte soovitud: kõik ebakorrektsused (nt. vaaruv käik)

d) samm

- soovitud: taktipärane (4-taktiline), maadhaarav, virk, energiline, tasakaalus

- mitte soovitud: passkäik, mitte taktipärane, lühikesed sammud, jõuetu

e) traav

- soovitud: taktipärane (2-taktiline), võimsa jõulise liikumisega, elastne, maadhaarav ja tasakaalus
- mitte soovitud: mitte taktipärane, vähe maadhaarav, madala liikumisega

f) iseloomujooned

- soovitud: intelligentne, hea iseloomuga, rahulik, kergesti käsitletav ja suure koostöövalmidusega hobune
- mitte soovitud: halb iseloom, mittesobiv käitumine, närviline, agressiivne

g) üldmulje

üldhinnangule saamiseks arvestatakse punktides a) – f) saanud tulemustest keskmine hinne.

***ANDMED LABORATOORIUMI KOHTA, KUS TEHAKSE JÕUDLUSE
MÄÄRAMISEKS VAJALIKKE ANALÜÜSE***

Tori tõu vana-tori suuna hobuste jõudluse määramiseks eraldi laboriuuringuid ei teostata.

***ARETUSLOOMA JÕUDLUSANDMETE JA NENDE
HINDAMISTULEMUSTE AVALDAMISE KORD***

1. Jõudluskontrolli andmed avaldatakse ülevaatuste protokollides 14 päeva jooksul pärast ülevaatuse toimumist internetis kodulehel www.vana-torihobune.ee ja elektroonilises tõuraamatus.
2. Kõik hindamistulemused kantakse omaniku soovil hobuse passi.
3. Avalikustamise kontroll ja vastutus andmete eest lasub VTHÜ juhatusel.

**JÕUDLUSANDMETE KOGUMISE KOOLITUSPROGRAMMID NING
JÕUDLUSANDMETE KOGUJA TUNNISTUSE SAAMISE NÕUDED JA
TUNNISTUSE VÄLJASTAMISE NÕUDED**

1. Jõudlusandmete koguja on MTÜ Vana-Tori Hobuse Ühingu poolt volitatud isik.
2. Ülevaatuste hindajaid valib juhatus aretuskomisjoni ettepanekul kogenud hobusekasvatajate, veterinaararstide ning põllumajandusliku või hobusekasvatuse eriharidusega inimeste hulgast.
3. Hindamine toimub vastavalt „Jõudluskontrolli läbiviimise kord § 7. Põlvnemise ja välimiku hindamine, välimikuosade hindamiskriteeriumid, nõuded ja standardid, arvutamise meetodika“ ja peamine koolitus on stažeerimine kogenud hindaja kõrval. Selleks kutsutakse võimaluse korral hindama ka tuntud hindajaid teistest raskete soojavereliste hobusetõugude või hobusetõu säilitamisega tegelevatest aretusühingutest.
4. Volitatud isikule väljastatakse MTÜ Vana-Tori Hobuse Ühingu juhatuse poolt vastav tunnistus.
5. Jõudlusandmete koguja tunnistus on tähtajatu, jõudlusandmete kogumisega tegeletakse järjepidevalt.
6. Jõudlusandmete koguja tunnistus kaotab kehtivuse juhul kui jõudlusandmete kogumist ei viida läbi 5 aasta jooksul ja ta keeldub läbimast uut koolitust.
7. Reeglite rikkumise korral tühistatakse juhatuse otsusega jõudlusandmete koguja tunnistus. Usalduse kaotamise korral arvatakse hindaja hindamiskomisjonist välja.